

О. В. Клименко,

магістр, головний спеціаліст, аналітично-організаційний відділ,

Національна комісія, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг, м. Київ

РИНКИ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: ПИТАННЯ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

O. Klymenko,

master's degree, general specialist of analytical and organizational department

of National Commission for the State Regulation of Financial Services Markets

MARKETS OF BANKING FINANCIAL SERVICES: PROBLEMS OF STABILITY IN THE ECONOMIC CRISIS

У статті проаналізовано показники діяльності ринків небанківських фінансових послуг в умовах кризового стану економіки України. Виявлено основні закономірності їх розвитку. Показано, що стійкість і стабільність цих ринків прямо залежить від стану економіки держави, рівня пенсій та заробітної плати працюючих громадян України. Запропоновано заходи, що спрямовані на підвищення стабільності функціонування ринків небанківських фінансових послуг.

The article analyzes the performance of markets of non-bank financial services in conditions of economic crisis. The basic laws of their development have been revealed. It is shown that the stability of these markets depends on the state of the economy, the level of income, wages, pensions of the citizens of Ukraine. The measures aimed at improving the functioning of markets, the stability of non-banking financial services have been offered.

Ключові слова: економіка, фінанси, ринки небанківських фінансових послуг, розвиток, закономірності.
Key words: economy, finance, non-bank financial services markets, development, consistent patterns.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Ринки небанківських фінансових послуг України є частиною глобальної фінансово-економічної системи України і включають до свого складу страхові компанії (СК), кредитні спілки (КС), недержавні пенсійні фонди (НПФ), ломбарди та інші фінансові установи. Зазначені ринки, з одного боку, суттєво залежать від фінансово-економічного стану держави, а з іншого — самі впливають на цей стан. Проблеми, що виникають у процесі функціонування ринків небанківських фінансових послуг, перспективи розвитку, шляхи подолання проблем і підвищення їх ефективності, повинні бути предметом постійного аналізу і відповідного реагування органів державної влади. Для розробки і реалізації необхідних заходів впливу регулятора на ринки небанківських фінансових послуг з метою орієнтації їх діяльності у вигідному для держави і суспільства напрямку потрібно, в першу чергу, виявити основні закономірності розвитку цих ринків. У тому числі в періоди фінансово-економічних потрясінь. Оцінити їх стійкість і стабільність в умовах кризового стану економіки. Вивчення і розкриття названих актуальних питань має наукове і практичне значення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню ринків небанківських фінансових послуг присвячена велика кількість глибоких наукових

праць вітчизняних та зарубіжних вчених. Відомі публікації в більшості присвячені розгляду окремих сфер цих ринків (страхуванню, кредитній кооперації та інших) і конкретним науковим чи практичним питанням у різних сферах ринків. Назвати всіх авторів і всі публікації, зрозуміло, немає можливості. Окремі наукові роботи, що близькі за змістом до даної теми, розглянуті у наших статтях [1—4]. Наприклад, у роботі [5] ґрунтовно проаналізовано розвиток ринків небанківських фінансових послуг в період до 2010 року. Але після публікації цієї статті пройшов певний час, протягом якого на розглянутих ринках відбулись суттєві зміни. На основі аналізу досліджень і публікацій останнього періоду в цілому можна заключити, що питання впливу фінансово-економічних криз на стійкість та стабільність ринків небанківських фінансових послуг у науковій літературі всебічно не розкриті. І це при тому, що поглибленого аналізу потребує залежність фінансових показників функціонування ринків небанківських фінансових послуг від стану економіки держави, а також визначення можливості прогнозування і формування стратегії розвитку цих ринків в умовах певної невизначеності і динамічності економічного середовища України.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є виявлення закономірностей розвитку ринків небанківських фінансових послуг, у тому числі

в умовах кризового стану економіки України, а також оцінка стійкості і стабільності цих ринків.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Основа матеріалів досліджень склали фактичні показники діяльності ринків небанківських фінансових послуг протягом 2005—2015 років. Теоретичною базою дослідження є фундаментальні положення загальної економічної теорії, праці вітчизняних і закордонних вчених у галузях економіки та фінансів. У процесі виконання роботи використані сучасні методи системно-структурного та формально-логічного аналізу, економіко-статистичні методи, методи прогнозування, порівняльні підходи та узагальнення. Застосовані методи статистичної обробки великих масивів інформації, регресійний та кореляційний аналізи. Інформаційну базу склали законодавчі і нормативні акти Верховної Ради і Кабінету Міністрів України, офіційні матеріали Державної служби статистики, Національного банку України (НБУ), Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При проведенні даного дослідження будемо розуміти, що ринки небанківських фінансових послуг — це такі ж ринки, як і всі інші. А тому стійкість і стабільність ринків небанківських фінансових послуг прямо залежить від стану економіки держави, який характеризується величиною валового внутрішнього продукту (ВВП), платіжного балансу країни, рівня інфляції, курсу гривні по відношенню до долара, середньої заробітної плати, рівня пенсій та інших чинників [2].

Згідно з офіційними статистичними даними [6] рівень падіння ВВП у 2015 році порівняно з 2014 роком склав 10%, а порівняно з 2013 — 16%. Значно погіршились також інші показники фінансово-економічного стану держави. На початку 2016 року стабілізації і припинення спаду економіки, на жаль, ще не відбулося. Наприклад, середня по Україні заробітна плата в січні 2016 року знизилась на 16,5% до 4362 грн. з 5230 в грудні 2015 року. Відомо, що в усі роки в січні рівень заробітної плати завжди знижувався відносно попереднього місяця, оскільки в січні через свята менше робочих місць. А в лютому місяці середня зарплата починала зростати. Але в попередні роки падіння заробітної плати не перевищували 12%. Безумовно, що всі сегменти (СК, КС, НПФ та інші) ринків небанківських фінансових послуг реагують на помісячні коливання показників економіки держави і на помісячні реальні доходи громадян. Але в даному аналізі стійкості і стабільності ринків небанківських фінансових послуг будемо оперувати їх фінансовими показниками за підсумками року, тобто макроекономічними, а не помісячними результатами.

Підкреслимо також, що при аналізі фінансових показників ринків небанківських фінансових послуг, які найбільш тісно пов'язані з доходами громадян, було б доцільним і правильним розглядати залежність діяльності цих ринків від ВВП на душу населення. Але у зв'язку з відсутністю достовірних даних щодо кількості населення, яке фактично проживає в Україні (без врахування громадян, від'їхавших з країни на заробітки та біженців), будемо оперувати показниками ВВП по рокам. Зміни в часі загального розміру ВВП і ВВП на душу населення характеризуються подібною динамікою. Наприклад, за два останні роки ВВП на душу населення знизився майже у два рази з 3900 до 2109 доларів (дані МВФ за жовтень 2015 року). Загальний ВВП за підсумками 2013 року склав 182,026 млрд доларів, а за 12 місяців 2015 року — 90,616 млрд доларів. Тобто ці показники по великому рахунку змінювалися однаково.

Фінансові показники економіки України у 2005—2015 роках наведені у таблиці 1. Як бачимо, різкі зміни ВВП, курсу гривні, середніх зарплат і пенсій відбулися

в періоді фінансово-економічних криз у 2008—2009 і найбільше 2014—2015 роках. У той же час статистика демонструє [6] дуже тісну пряму залежність заробітної плати (рис. 1.а) і рівня пенсій (рис. 1.б) від ВВП. Коефіцієнт кореляції R між рівнем зарплати і ВВП близький до одиниці ($R^2=0,9373$), а між рівнем середньої пенсії і ВВП він трохи менший ($R^2=0,8034$). Такий факт, перш за все, обумовлений тим, що заробітну плату своїм працівникам визначають безпосередньо суб'єкти підприємництва (промислові та інші підприємства) в залежності від результатів своєї діяльності їх діяльності і вплив держави тут значно менший, ніж при визначенні рівня пенсій громадян України. Лінійні рівняння регресії, що описують залежність середніх зарплат і пенсій від ВВП в Україні, показані на рисунку 1.

Зазначені економічні кризи в державі кардинально вплинули і на показники діяльності ринків небанківських фінансових послуг. Так, протягом 2014—2015 років продовжувалась відмічена в роботах [1—2] скорочення кількості страхових компаній, кредитних спілок, недержавних пенсійних фондів. Чисельність СК зменшилась з 407 у 2013 році до 382 у 2014 і 368 у вересні 2015 року [7]. Кількість КС за цей період зменшилась з 628 на кінець 2013 року до 589 і 588 у 2014 і 2015 роках, а НПФ з 108 одиниць у 2008 році до 81; 76 і 72 у 2013, 2014 і 2015 роках. Підкреслимо, що зазначене зменшення кількості установ, що працюють на ринках небанківських послуг, не слід розглядати як негативний фактор розвитку цієї сфери економіки держави. В 2015 році Нацкомфінпослуг виключив з Державного реєстру фінансових установ 30 СК по причині їх неплатоспроможності. І це безумовно позитивне рішення, яке буде сприяти оздоровленню страхового ринку.

Згідно із даними, наданими в статті [2] і звіті [7] кредитні спілки в Україні демонстрували позитивну динаміку розвитку в 2005—2008 роках. А саме: активи КС за цей період зросли в три рази з \$378,2 до \$1192,0 млн. В 2011—2013 роках активи КС були на відносно близькому рівні \$299,5 — \$324 млн, а потім спостерігалось їх різке зменшення до \$196,7 млн у 2014 і до \$100,4 млн у вересні 2015 року. Подібно змінювався по рокам і капітал КС, але значення цього показника приблизно в 2,5—3,0 рази менші. Зазначимо, що інтенсивність зростання капіталу КС у 2005—2008 роках була меншою, ніж інтенсивність зростання активів, внесків членів КС на депозитні рахунки і обсягів надаваних членам КС кредитів. Різка падіння капіталу КС у доларовому вимірі спостерігалось у 2009 році і було обумовлено стрибком офіційного курсу гривні по відношенню до долара США (табл. 1). Підкреслимо, що після падіння у 2009 році всіх показників (активів, капіталу, обсягів кредитів, наданих членам КС, внесків членів КС на депозитні рахунки) діяльності кредитних спілок їх фінансовий стан не уклінно погіршувався.

Заборгованість за неповерненими та простроченими кредитами в КС почала інтенсивно зростати з 2007 року і досягла найбільшого значення у 2010 році. При цьому цей показник фінансового стану КС демонстрував транспортне запізнення приблизно на 2 роки в реагуванні на економічну кризу 2008—2009 років. Очевидно, що випереджувальні темпи надання кредитів членам КС над темпами зростання капіталу КС, а потім неповернення кредитними спілками депозитів і відсотків по депозитам своїм членам призвели до банкрутства і ліквідації значної кількості КС у наступні роки. Тільки у 2009—2010 роках вкладники грошей в кредитні спілки не змогли повернути близько 1,5 мільярда гривень. Детально причини суттєвого погіршення сфери кредитних спілок після 2008 року розглянуті в нашій статті [3].

Представлені на рисунку 2 дані свідчать, що фінансові показники КС протягом останнього десятиріччя не проявляли залежності від ВВП держави. Так, коефіцієнти кореляції з ВВП активів КС мають незначні величини

Таблиця 1. Фінансові показники економіки України у 2005—2015 роках
(млн грн. — у чисельнику, млн доларів США — у знаменнику)

Показники	Рік										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Внутрішній валовий продукт (ВВП) України	441452	544153	720731	948056	913345	1082569	1316600	1408889	1454931	1566728	1979458
	86142	107753	142719	179992	117228	136419	165244	176309	182026	131805	90616
Офіційний курс гривні до долара США, середній за період	5,1247	5,05	5,05	5,2672	7,7912	7,9356	7,9676	7,991	7,993	11,8867	21,8447
Середня зарплата, грн./долар США	806	1041	1351	1806	1906	2239	2633	3026	3274	3480	4207
	157,3	206,1	267,5	342,9	244,6	282,1	330,5	378,7	409,6	292,8	192,6
Середня пенсія, грн./долар США	316,8	406,8	478,4	776,0	934,3	1032,6	1151,9	1253,3	1470	1670	1670
	61,8	80,5	94,7	147,3	119,9	130,1	144,6	156,8	183,9	140,5	76,4

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [6] і Національного банку України [8].

ни — $R^2=0,0858$; капіталу КС — $R^2=0,1323$; обсягів кредитів, наданих членам КС, — $R^2=0,118$; внесків членів КС на депозитні рахунки — $R^2=0,0537$. Фінансові показники КС синхронно демонстрували ейфорійне зростання в період 2005—2008 років, а потім — синхронне падіння (рис. 2). При цьому заборгованість за кредитами по відношенню до активів КС в названий період часу постійно погіршувалось. Так, з 4—5% у 2005—2006 роках це відношення збільшилось до 10—39% протягом 2008—2010 років. Заборгованість за неповернутими й простроченими кредитами суттєво перевищувала обсяги власного капіталу КС в 2009—2010 роках. Зокрема в 2009 році у 1,45 рази [2].

Фінансові показники діяльності кредитних спілок залежать головним чином від внесків членів КС на депозитні рахунки. На рисунку 3 показані залежності капіталу кредитних спілок і кредитів, наданих членам КС, від внесків на депозитні рахунки. Коефіцієнт кореляції між капіталами КС і внесками на депозитні рахунки близький до одиниці $R^2 = 0,9912$. А кореляція наданих членам КС кредитів з внесками на депозитні рахунки характеризується значенням $R^2 = 0,9807$.

Як і слід було очікувати, активи і капітал КС тісно пов'язані один з одним. Коефіцієнт кореляції між активами КС і їх капіталом має високе значення ($R^2 = 0,909$), а рівняння лінійної регресії активів від капіталу КС має вигляд: $y = 3,6625x - 83,879$. З іншого боку, залежність капіталу від активів КС визначається рівнянням $y = 0,248x + 35,1$.

Важливо підкреслити, що протягом розглядаємого періоду внески членів КС на депозитні рахунки не залежали від рівня середньої заробітної плати і середньої пенсії в Україні. Вірогідно це обумовлено тим, що кредитна кооперація найбільш поширена в сільській місцевості, де доходи значного прошарку населення складаються в більшості за рахунок ведення власного господарства. А ці заробітки практично не відображені в державній статистиці. Пенсіонери, як правило, не вступають у члени КС.

Головний висновок з наведеного короткого аналізу полягає в тому, що кредитна кооперація дуже чутливо реагує на економічні кризи, на знецінення української валюти. Запас стійкості кредитних спілок відносно невеликий.

Аналізуючи стан розвитку і показники діяльності кредитних установ, необхідно звернути увагу, що за два останні роки на 19,6% збільшилась кількість інших крім КС кредитних установ, а саме: з 85 на кінець 2013 року до 110 станом на 31.12.2015. За даними Нацкомфінпослуг [7] у Державному реєстрі налічувалося 1518 відокремлених підрозділів кредитних установ, в тому числі 593 таких підрозділів КС та 925 інших кредитних установ. При цьому, якщо загальні активи КС за названий період скоротились від 2598,8 до 2064,3 млн грн., то активи інших кредитних установ збільшились з 8137,8 до 17441,7, їх капітал з 2434,4 до 3154,3, а обсяг виданих кредитів з 3981,8 до 7691,0 млн грн. За останній рік названі показники зросли на 37,8; 19,1 і 49,7% відповідно.

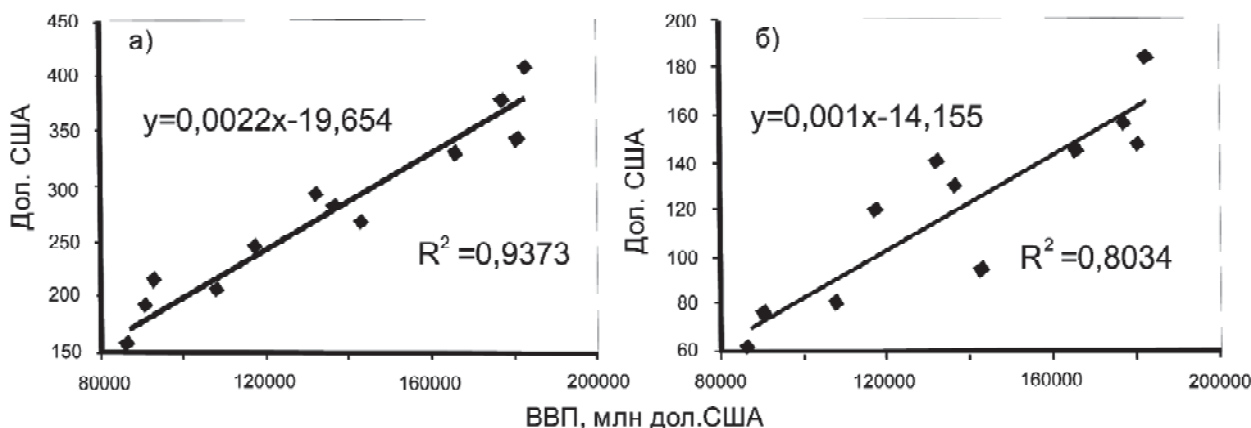

Рис. 1. Залежність середньої заробітної плати (а) і середньої пенсії (б) від ВВП

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [6] і Національного банку України [8].

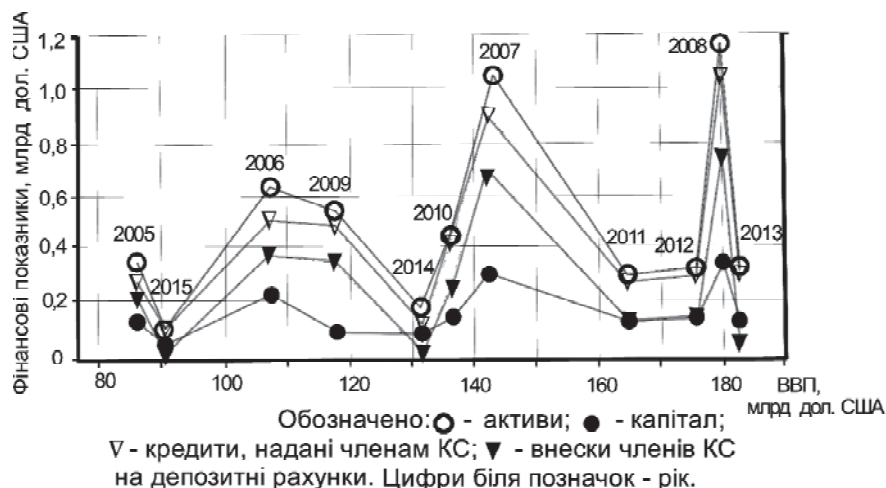

Рис. 2. Залежність фінансових показників кредитних спілок від ВВП України

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [6] і Нацкомфінпослуг [7].

За даними Нацкомфінпослуг кредитний портфель небанківських фінансових установ збільшився за рік на ~30% і склав на кінець 2015 року 14,46 млрд грн., з яких 10,08 млрд грн. відноситься до кредитних установ. А фінансові компанії збільшили свій кредитний портфель до 1,52 млрд грн.

Позитивну динаміку в 2015 році демонстрували також ломбарди. Їх кількість становила 482, тобто збільшилась на 5 одиниць. При цьому ломбарди розширили кількість відокремлених відділень до 5672.

Висловлені в пресі припущення і пояснення, що зазначена тенденція обумовлена тим, що у зв'язку з банкрутством ряду банків їх інвестори перейшли працювати в сектор небанківського кредитування правомірною лише частково. На думку автора даної статті, головна причина полягає в тому, що у зв'язку із зменшенням доходів і погіршенням фінансового стану населення України в країні зросла потреба в фінансових установах, які нерідко без довідки про доходи та інших гарантувальних заходів надають громадянам відносно невеликі суми кредитів на короткий строк. У ці установи, як і в ломбарди, громадяни звертаються в разі невідкладної потреби в грошах і коли отримати кредит у банках неможливо.

Згідно з орієнтовними оцінками ломбарди в Україні в 2015 році видавали кредити розміром в середньому ~1,2 тис. грн. у ~85% випадків під заставу дорогоцінних металів. В якості застави ломбарди приймають речі, що мають ринкову вартість і попит. Цифрову і побутову техніку

інші товари і навіть автомобілі. Рівень викупаємості в ломбардах дорогоцінностей власниками достатньо високий 75—90% і залежить цей рівень, перш за все, від відповідності заставної оцінки речей їх реальній ринковій вартості. Слід очікувати, що в найближчому майбутньому асортимент товарів застави розшириться і буде включати одяг, взуття, інші предмети повсякденного вжитку. В результаті ломбарди почнуть виконувати частково функції також комісійних магазинів, що працювали в часи Радянського Союзу.

Показники діяльності страхових компаній (СК) на ринку небанківських фінансових послуг України протягом останнього десятиліття проілюстровані графіками на рисунках 4—5. Підкреслимо, що сумарні активи страхового ринку в десятки разів перевищують такий же показник для кредитних спілок. При цьому обсяги активів СК поступово збільшувались і в гривнях, і в доларовому еквіваленті до 2014 року. Коливання обсягів активів СК у період з 2005 по 2013 рік мали значно меншу амплітуду, ніж аналогічного показника діяльності КС [2]. На кризи 2008—2009 і 2014—2015 років СК зреагували відносно спокійніше. В період 2005—2008 років неуклібно збільшувались обсяги активів за балансом і обсяги сплачених статутних фондів СК, валові страхові премії і валові страхові виплати. Після 2008 року, в якому були досягнуті максимальні значення цих показників, обсяги сплачених статутних фондів, страхові премії і страхові виплати постійно зменшувались. Активи за балансом після різкого падіння у 2009 році поступово зростали до 2013 року, але потім також зменшились більше ніж у двічі. За 2015 рік загальні активи СК зменшились на 13,6%, до 60,7 млрд грн.

Важливо відмітити, що рівень страхових виплат по відношенню до рівня страхових премій (у відсотках) досяг свого максимуму у 2009 році. Тобто з транспортним запізненням приблизно на один рік. В подальші роки цей показник зменшився і демонстрував нестабільність.

Діяльність СК у 2015 році характеризується наступними показниками у гривневому вимірі [7]. За підсумками 2015 року СК отримали ~30,3 млрд грн. страхових премій, що на 13,4% більше, ніж у 2014 році. Страхові виплати збільшились на ~60% до 8 млрд грн. У 2015 році СК збільшили свої резерви до 18,46 млрд грн., на 16,6%. Позитив полягає в тому, що збільшилась до 12,6 млрд

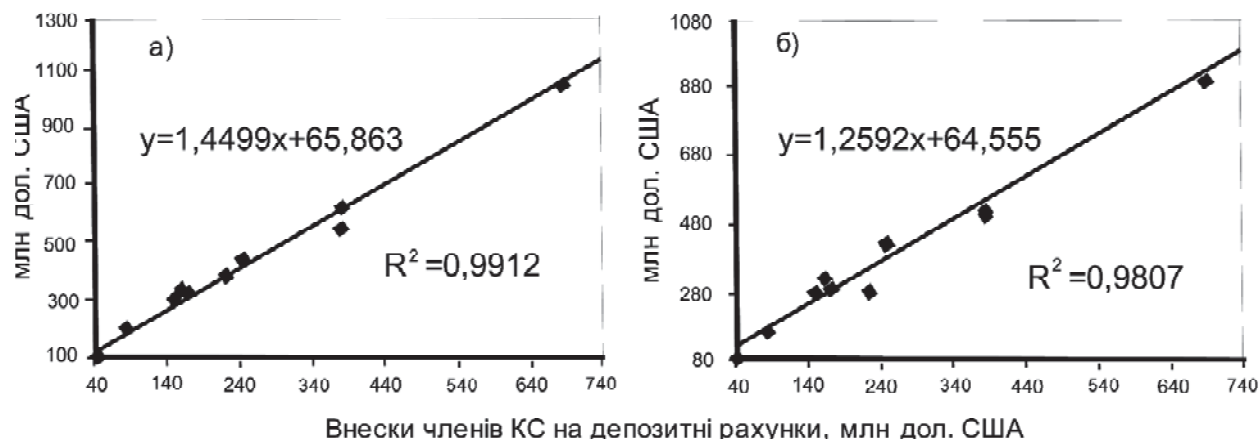

Рис. 3. Залежність капіталу КС (а) і кредитів, наданих членам КС (б), від обсягів внесків членів кредитних спілок на депозитні рахунки

Джерело: складено автором за даними Нацкомфінпослуг [7].

Рис. 4. Залежність фінансових показників діяльності страхових компаній від ВВП України

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [6] і Нацкомфінпослуг [7].

грн. доля активів СК, зосереджених в банківських вкладах, а не в акціях. У 2014 році СК мали банківські вклади на суму ~9 млрд грн. Обсяги активів СК в акціях на протязі 2015 року зменшились на ~34% і становили 11,9 млрд грн. У доларовому вимірі ці показники виглядають не так ефектно, оскільки вплив на них коливань курсу гривні був відчутним.

Обсяги небанківських фінансових послуг в Україні залежать головним чином від матеріального стану населення держави, а саме від доходів громадян, заробітної плати працюючих, рівня пенсійного забезпечення. Наведені в таблиці 1 та на рисунку 1 дані свідчать, що середня заробітна плата і середня пенсія в Україні знаходяться в прямій залежності від ВВП країни. Активи за балансом СК зростають пропорційно зростанню ВВП (рис. 4). Коефіцієнт кореляції активів за балансом СК до обсягів ВВП високий складає ($R^2=0,8734$), а залежність активів СК до ВВП визначається рівнянням регресії $y=0,0432x-113,42$. В той же час обсяги сплачених статутних фондів СК, валові страхові премії і валові страхові виплати в абсолютному вимірі значно слабше реагують на зміни ВВП. Так, обсяг сплачених статутних фондів СК зростає з підвищенням ВВП відповідно до рівняння $y=0,099x+343,28$ при $R^2=0,5053$. При відображенні цієї залежності нелінійним рівнянням другого порядку маємо $R^2=0,5436$. В даному випадку і подальшому розгляді нелінійних рівнянь другого або вищих порядків значення R^2 характеризує квадрат кореляційного відношення. Показники R^2 відображають долю дисперсії залежної змінної, котра обумовлена відповідним аргументом. Квадрат коефіцієнта кореляції валових страхових премій від ВВП складає $R^2=0,489$, а валових страхових виплат від ВВП — $R^2=0,3389$ при лінійній регресії і $R^2=0,3715$ при рівнянні другого порядку.

Відношення до ВВП активів за балансом, валових страхових премій і валових страхових виплат більш відчутно змінюються по рокам. Ці показники протягом 2005—2015 років постійно знижувались. Особливо зменшувалось відношення до ВВП валових страхових премій. Від ~28% у 2005 році до ~13% у 2015 році. Але відношення до ВВП активів за балансом СК, валових страхових премій і валових страхових виплат не проявляють залежності від абсолютного значення ВВП (рис. 5).

Від абсолютних величин страхових премій суттєво залежать обсяги активів страхових компаній ($R^2=0,6987$), що є очікуваним і зрозумілим. Лінійне рівняння залежності активів СК від розміру страхових премій в розмірності млн доларів США має вигляд $y=1,5157x+1538,5$. В той же час відношення страхових виплат до страхових премій не залежить від абсолютних величин страхових премій. Той відмічений факт, що рівень страхових виплат (відношення валових страхових виплат до валових страхових премій) досяг максимуму (майже 40%) у 2009 році, а потім впав до ~25% у 2010 і до ~10% у 2013 роках свідчить про те, що цей показник дуже чутливо реагує на скачки курсу гривні (табл. 1).

У цілому ж залежність в абсолютному вимірі страхових виплат від страхових премій простежується (рис. 6), про що свідчить достатньо високе значення коефіцієнта кореляції ($R^2=0,709$) між цими показниками. Необхідно також звернути увагу і на іншу особливість ринку страхування. В деяких його секторах потреба в збільшенні страхових виплат змушує СК підвищувати рівень страхових премій. Наприклад, у зв'язку із зростанням вартості запчастин до автомобілів і вартості їх ремонту, обумовленими девальвацією гривні, були підвищені як страхові виплати в сфері "автоцивілки", так і страхові премії.

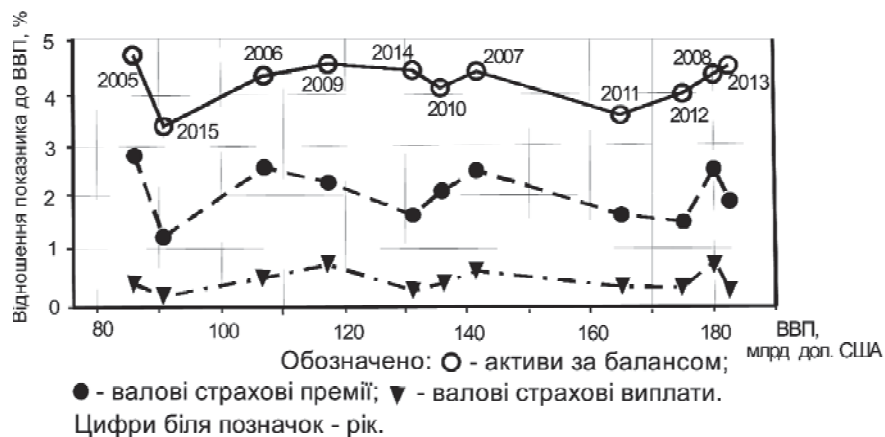

Рис. 5. Залежність фінансових показників діяльності страхових компаній від ВВП України

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [6] і Нацкомфінпослуг [7].

Якщо ж розглядати залежність відношення валових страхових виплат до ВВП від відношення валових страхових премій до ВВП, то ця залежність значно слабше. При визначенні цієї залежності лінійним рівнянням $y = 0,2019x + 0,0476$ маємо $R^2 = 0,3844$. В разі використання рівняння другого порядку $y = -0,2373x^2 + 1,1841x - 0,913$ величина $R^2 = 0,5082$. Квадратична функція значно краще описує цю залежність. Але в цілому використання тут ВВП в якості масштабної величини призводить до послаблення виразу характеру розглядаємої залежності. Зазначене додатково засвідчує той факт, що страхові премії і виплати на пряму слабо пов'язані з ВВП держави. На ці показники більш суттєво впливають інші фактори.

Обсяги сплачених статутних фондів значною мірою формуються за рахунок валових страхових премій, а тому між цими показниками відстежується сильна пряма пропорційна залежність ($R^2 = 0,885$). У свою чергу від обсягів сплачених статутних фондів прямо залежать розміри активів за балансом (у млн дол. США $y = 2,708x + 1236$; $R^2 = 0,6594$) і валові страхові виплати. Остання залежність в абсолютному вимірі (млн дол. США) визначається рівняннями $y = 0,5673x - 314,39$ при $R^2 = 0,883$ і $y = 0,0003x^2 - 0,3731x + 349,48$ при $R^2 = 0,931$.

ВИСНОВКИ

Незважаючи на системну кризу економіки України ринки небанківських фінансових послуг проявили певну стійкість, а деякі їх сегменти продемонстрували зростання, розвиток. Криза довіри суспільства до влади, що обумовлена економічною кризою і повільним впровадженням демократичних реформ знайшла своє віддуння також в зниженні довіри громадян до певних секторів ринків небанківських фінансових послуг. Саме тому першочергове завдання полягає в економічному зростанні країни, відновленні довіри громадян до політики держави і до ринків небанківських фінансових послуг. При цьому зазначена довіра в суспільстві згідно із загальноприйнятими судженнями пов'язана з наявністю стійких законодавчих і нормативних актів, що забезпечують прогнозовану поведінку як держави, так і суб'єктів ринку. Висловлена позиція по суті співпадає з поглядами автора роботи [9] на розвиток страхового ринку з позицій інституціональних теорій.

Актуальне завдання України полягає в євроінтеграції сфери ринків небанківських фінансових послуг, у впровадженні європейських стандартів на цих ринках [4]. При цьому відповідно до європейської практики необхідно забезпечити повну відкритість інформації, в тому числі фінансової щодо діяльності всіх секторів ринків, що розглядаються.

Література:

1. Клименко О.В. Развитие системы регулирования рынков небанковских финансовых услуг в Украине / О.В. Клименко // Экономика Украины. — 2014. — № 5. — С. 58—69.
2. Клименко О.В. Закономерности развития рынков небанковских финансовых услуг / О.В. Клименко // Финансы Украины. — 2014. — № 6. — С. 80—94.
3. Клименко О.В. Проблемы рынков небанковских финансовых услуг в Украине и пути их решения / О.В. Клименко // Экономика та держава. — 2014. — № 6. — С. 102—107.
4. Клименко О.В. Євроінтеграція сфери ринків небанківських фінансових послуг / О.В. Клименко // Економіка та держава. — 2016. — № 2. — С. 109—112.
5. Левченко В.П. Ринки небанківських фінансових послуг: поточний стан та перспективи розвитку / В.П. Левченко // Збірник наукових праць ДНБЗ "Українська академія банківської справи НБУ". — 2010. — С. 379—

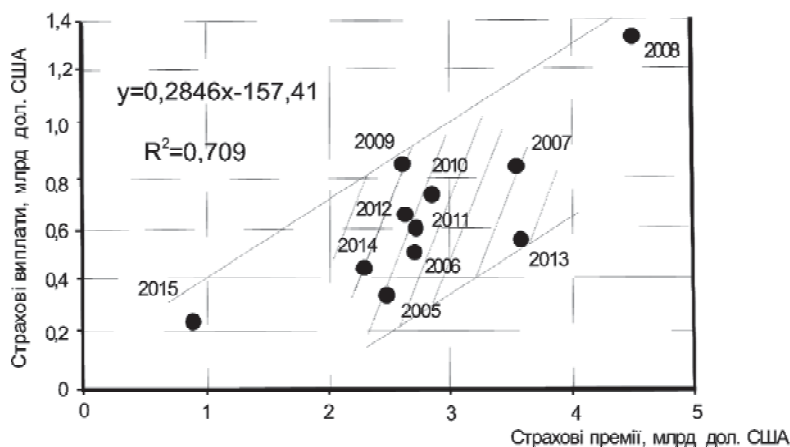

Рис. 6. Залежність валових страхових виплат від валових страхових премій. Цифри біля позначок — рік

Джерело: складено автором за даними Нацкомфінпослуг [7].

393 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/.../10_29_43.pdf

6. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>

7. Звіт про роботу Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг за 9 місяців 2015 року: Офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/sekto/sk_9_mis_2015.pdf

8. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798

9. Слободянюк О.В. Страховий ринок у категоріях інституціональних теорій / О.В. Слободянюк // Економіка та держава. — 2016. — № 2. — С. 61—64.

References:

1. Klymenko, O.V. (2014), "Development of Market Regulation of non-banking financial services in Ukraine", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 5, pp. 58—69.
2. Klymenko, O.V. (2014), "Patterns of non-bank financial services markets in Ukraine", *Finansy Ukrainy*, vol. 6, pp. 80—92.
3. Klymenko, O.V. (2014), "The problems of non-banking financial services market in Ukraine and ways of their solution", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 6, pp. 102—107.
4. Klymenko, O.V. (2016), "Eurointegration sphere of non-banking financial services in Ukraine", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 109—112.
5. Levchenko, V.P. (2010), "Market non-bank financial services: current state and development prospects", *Zbirnyk naukovykh prats' DNVZ "Ukrains'ka akademiia bankiv's'koi spravy NBU"* [Online], pp. 379-393, available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/.../10_29_43.pdf (Accessed 10 April 2016).
6. State Statistics Service of Ukraine (2015), Statistical information, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 10 April 2016).
7. National Commission for State Regulation of Financial Services Markets (2015), "Report on the work of the National Commission for State Regulation of Financial Services Markets in Ukraine for 9 months 2015", available at: http://nfp.gov.ua/files/sekto/sk_9_mis_2015.pdf (Accessed 19 January 2016).
8. National Bank of Ukraine (2015), "Dynamics of structural units operating banks in Ukraine", available at: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798 (Accessed 10 April 2016).
9. Slobodyanyuk, O.V. (2016), "The insurance market in categories of institutional theories", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 61—64.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2016 р.